

BREXIT... OG HVAD SÅ?

Af JOHN BENEDICTO KREJSLER

Hvad var det egentlig der skete? Den 24. juni 2016 stemte 52 % mod 48% af briterne sig ud af EU med en stemmedeltagelse på 71,8 %. En broget afstemning: den kosmopolitiske 'ø' London, selvstændighedshungrende Skotland og det mellem UK og Irland splittede Nordirland stemte for at blive, og resten af landet for at forlade EU; unge mod ældre; uddannede mod ikke-uddannede. Det var en afstemning, der reflekterede problematikken om, hvem der er med på globaliseringstoget, og hvem der føler sig sat af. Og så var den velkendte ophedede – og på mange måder urimelige – miskendelse af et EU, som vi kender alt for vel herhjemme: At EU italesættes og opleves som en udemokratisk, grå, bureaukratisk kæmpe, som blander sig i for meget. Hvor der ses bort fra, at EU – lidt spidst sagt – ikke er mere, end hvad medlemslandenes regeringer kan blive enige om. Men kort sagt, Brexit-afstemningen viser en delt nation.

At Theresa May vælges som ny leder af det konservative Tory parti, og hermed som ny premierminister, bidrager formentlig til en mere balanceret Brexit, end man kunne have frygtet, eksempelvis med den excentriske Boris Johnson, som så i stedet bliver udenrigsminister.

Hvad der kommer til at ske, afhænger af, om UK og EU kan forhandle sig frem til en såkaldt norsk eller schweizisk løsning, hvorved samarbejdet formentlig fortsætter som hidtil, blot med briterne i korridoren, når beslutningerne skal tages. Eller om UK og EU, som det måske snarere kan forventes, geråder ud i lange realpolitiske og tovrækende armbrudninger, hvor økonomiske, handels- og sikkerhedspolitiske overvejelser leder til en tredje vej, som lilleputnationer som Norge eller Schweiz aldrig ville kunne have opnået.

Har man fulgt den britiske debat, synes man der mest bekymret for at miste den fulde adgang til EU's indre marked. Vil man beholde dette, må man acceptere 'den fri bevægelighed' inden for EU for arbejdskraft (herunder studerende), varer, tjenesteydelser og kapital. Det bliver sikkert svært at sluge for de *brexiteers*, der først og fremmest tænkte på mindsket indvandring fra lande som Polen, de baltiske lande og senest Rumænien og Bulgarien, ... eller som blandede indvandring fra EU-lande og tredjeverdenslande sammen.

Men hvad kommer Brexit til at betyde for uddannelse og forskning? Det korte svar er: Det ved vi ikke. Det lidt længere svar peger på, at den politiske vilje til at udvide og uddybe de internationale samarbejder på så kulturelt sensitive områder som eksempelvis skole og uddannelse formentlig mindskes i

en del år fremover. Ligeså må den nationale protektionisme forventes at vokse, hvad angår bevillinger til forskning og fortrinsstilling til egne studerende.

Hvad angår samarbejdet i OECD, IEA og Bologna-processen kommer UK antagelig til at fortsætte som hidtil. Ligeså de mangespektrede samarbejder på tværs af grænser mellem forskere og mellem studerende.

Hvad angår EU's prestigefyldte Horizon 2020-milliarder (Horizon 2020 er EU's største innovations- og forskningsprogram nogensinde med et budget på 75 milliarder kroner red.) og andre EU-finansierede forskningssamarbejder, som briterne traditionelt sikrer sig en god del af, kan man næppe forestille sig, at de ikke vil kæmpe for ordninger til fortsat at kunne blive nært associeret hertil. Akut kan man allerede nu i britiske aviser som *the Guardian* læse, at britiske forskere er dybt bekymrede for at blive ekskluderet fra forskningssamarbejder – ja at det faktisk allerede er sket – da man ikke vil sætte sine chancer på spil ved at inddrage briter, når man ikke ved hvilke Brexit-aftaler, der kommer til at gælde. På den anden side har briterne den fordel, at engelsk reelt er blevet EU's *lingua franca*, samt at de har privilegeret tilgang til globaliseringens *empire* inden for forskning og uddannelse, som i høj grad defineres af de angelsaksiske nationer og normer (USA, UK, Canada, Australien, New Zealand).

Så meget tyder måske på, at der ikke kommer til at ske så meget – lige nu. Eller måske er det modsat sådan, at der allerede er ved at ske en masse, hvoraf Brexit blot er en del og et symptom.

Det store problem er vores infantiliserede forhold til EU. Brexit har således allerede givet genlyd – eller kan måske snarere beskrives som et særligt, radikalt ekko af tendenser, som vi ser i mange andre EU-lande. Det er et udtryk for et misnøje med den måde, man oplever, at EU fungerer på, som politikere næppe kan se bort fra, uden at støtten til EU-kritiske og populistiske partier øger på såvel højre- som venstrefløj.

Og man ser da også allerede, at EU mindsker ny lovgivning og arbejder med mindsket budget i forhold til året tidligere; at en ny diskurs er ved at blive dominerende, som konstant taler i tonen af, ”at EU skal tage sig af det, som behøver grænseoverskridende samarbejde, men ikke blande sig i det, som man lige så godt eller bedre kan gøre nationalt.”

Spørgsmålet er imidlertid, om det ikke er vores – vi EU borgeres – urealistiske forvent-

»Akut kan man allerede nu i britiske aviser som *the Guardian* læse, at britiske forskere er dybt bekymrede for at blive ekskluderet fra forskningssamarbejder – ja at det faktisk allerede er sket.«

John Benedicto Krejsler

ninger til EU og Europa, som er problemet. Dette forstærkes af, at vi alt for længe har været styret af for mange politikere, som ikke tør eller kan finde ørenlyd for at formidle, hvad der samarbejdes om på hvilke præmisser. Der er i alt for høj grad givet efter for infantiliserede nationale reaktioner og forsimplede narrativer om, hvad der foregår i EU. Nationale politikere skyder skylden

på EU, når tiltag går dårligt, men tager selv æren, når noget går godt.

Den manglende viden om, hvad EU og transnationalt samarbejde i øvrigt bidrager med, kender vi alt for godt fra det danske. Her blev en afstemning om eksempelvis et retsforbehold for Danmark på lignende måde som en afstemning i Nederlandene om en samarbejdsaftale med Ukraine så dårligt formidlet og forstået, at det som sædvanlig blev til afstemninger om, hvorvidt man er for eller imod EU, som man i øvrigt typisk ikke ved særligt meget om.

Meget kan man sige om de transnationale samarbejder, som Danmark indgår i inden for rammerne af EU, Bologna-processen, OECD (PISA, TALIS m.m.) og IEA (PIRLS, TIMSS, ICCS m.m.). Her er der bestemt meget kritisk at bemærke: for meget fokus på økonomi, arbejdsmarked og 'employability'; for meget fokus på sammenligninger, der for ensidigt fokuserer på læsning, matematik og science på et for *school effectiveness*-inspireret grundlag, der i for liden grad inddrager de erfaringer, som man i de mange forskellige lande har bygget op over mange årtier. >

Den 24. juni 2016 stemte briterne sig ud af EU.

»Imidlertid er det formentlig sådan, at vi uden de mange transnationale og internationale samarbejder ville være blevet indsyet i et mere indadvendt nationalt blik på en skole- og en uddannelsesdebat.«

John Benedicto Krejsler

Imidlertid er det formentlig sådan, at vi uden de mange transnationale og internationale samarbejder ville være blevet indsyet i et mere indadvendt nationalt blik på en skole- og en uddannelsesdebat, som ofte snæversynet taler om 'verdens bedste skole' og 'verdens smørhul i en farlig verden'. Altså har disse samarbejder bidraget til og bidrager til at skabe større udsyn for os alle.

EU er jo også 'blot' en del – omend en meget bidragende del – af en meget bredere internationalisering, som opererer på alle mulige niveauer: at man studerer og tager mere på konferencer udenlands; at man dagligt samarbejder som studerende og forskere med kolleger udenlands. Dette udvider horisonten uendeligt meget i forhold til andre perspektiver, litteratur, argumenter, pædagogiske forsøg og meget mere.

Dette er naturligvis ikke noget argument for, at der ikke skal fokuseres på og kæmpes for at ændre to af ikke bare EU's – men også

flere andre transnationale samarbejders – største – og indrømmet meget alvorlige – problemer:

1. Det hidtil for ensidige fokus på økonomi og markedsinteresser med et for ideologisk fokus på 'det indre marked og de fire friheder', som briterne om nogen i særlig grad har stået i spidsen for. Paradoksalt nok – må man sige – i lyset af Brexit!
2. Det demokratiske underskud: At det hidtil ikke i tilstrækkelig grad har været muligt at finde en balance i institutionelt setup og formidling af, hvad der sker i EU-samarbejdet. At EU-samarbejdet som følge heraf ikke har kunnet formidles ind i de nationale offentligheder og deres demokratiske fora på tilfredsstillende måder. Derfor har de nationale befolkninger på mange måder ikke kunnet medinddrages tilstrækkeligt, diskutere og bidrage til løsningen af de mange udfordringer, som formentlig kun kan løses transnationalt.

Den tyske filosof og sociolog Jürgen Habermas – en af mine helte i denne sammenhæng – har gennem årtier kæmpet for, at EU i stigende grad kunne blive den politiske institutionaliserede kraft, som havde nok tyngde til at matche markedets p.t. alt for ensidige dominans. Dette er kun delvist lykkedes. Mange vil formentlig sige, at det er mislykkedes. Der er i alle fald ingen tvivl om, at der stadig er meget at kæmpe for for at skabe mere balance mellem et politisk system med demokratisk og folkelig legitimitet og så det overvejende nyliberalt inspirerede markeds-perspektiv, som p.t. dominerer.

Men at hævde, at det skulle være et argument for at afvikle EU, fremtræder imidlertid som hul i hovedet. For i så fald ville markedets dominans blive endnu større, og vi ville få et hav af små europæiske nationalstater, som antagelig ville gå tilbage til den gamle nationalt – og nationalistisk – fokuserede kamp for egne interesser på bekostning af naboens. Dette ville skabe et Europa, som ville miste i global indflydelse, og hvor de enkelte lande formentlig ville blive stadig mere sat op imod hinanden af dominerende amerikanske, kinesiske og russiske interesser blot for at nævne nogle.

Så mon ikke Brexit i praksis kommer til at betyde:

1. at UK fortsætter som hidtil i forhold til de fleste samarbejder, blot med mindre indflydelse.
2. at EU i en del år fremover fungerer i lavere gear, dels på grund af arbejdet med at vikle UK ud samtidig med, at de stadig er så tilpas indviklede, som både UK's og EU's fælles interesser tilsiger.
3. at der kommer mere pres på reformer af EU, reformer, der tager ovennævnte problemer alvorligt.

Formentlig vil dette overvejende – men ikke udelukkende – negative og reparative fokus betyde, at det bliver noget mere kompliceret at kæmpe for og drage nytte af de mange muligheder, som EU-samarbejdet trods alt har åbnet for i form af blandt andet:

1. studenter- og forskermobilitet;
2. samarbejder om forskning og vidensudvikling.

Ikke mindst har de mange perspektiver og hermed den kritiske masse af viden og diversitet, som samarbejdet inden for EU repræsenterer, bidraget til at kvalificere og åbne de ofte snævre nationale offentligheder mod et større univers. I sandhed et værdifuldt bidrag i et større dannelsesperspektiv! ■

JOHN BENEDICTO KREJSLER

Professor MSO ved Danmarks institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet. Hans forskning handler om 'Nye vilkår for dagtilbud og skole, lærer- og pædagoguddannelse – i transnationalt perspektiv'. Sidder i styrelserne for såvel Nordic Educational Research Association som European Educational Research Association og var gæsteforsker ved University of California Los Angeles (UCLA) i 2015 og gæsteforsker ved Kristianstad University i Sverige (2009-2010).